

Innhold

Forord	11
Hvorfor denne boken?	15
Kapitteloversikt	17
1 Barnehagen – første steg mot en bærekraftig utvikling	21
AV VERONICA BERGAN OG KRISTIN EMILIE W. BJØRNDAL	
Innledning	21
Bærekraftig utvikling – historikk og definisjoner	22
Bærekraftig utvikling: fire dimensjoner	25
Politikk	26
Økologi	26
Økonomi	27
Sosial og kulturell	28
Utdanning for bærekraftig utvikling i barnehagen	29
Barn som aktører og økoborgere	30
Læring for bærekraft i barnehagen	31
Miljøtrappa og EID-modellen	32
Nettressurser for bærekraftig utvikling	33
Oppsummering	34
2 Å leve i samklang med naturen – lettere sagt enn gjort!	37
AV CECILIE HARR MOEN OG THILDE KLEPPE VÅRNES	
Innledning	37
Naturens plass i barnehagens rammeplan	39

Natursyn og verdier	40
Økofilosofi og dypøkologi	43
Hvorfor forneker vi alvoret i klima- og miljøendringer?	46
Mulige løsninger og strategier	48
Oppsummerende refleksjoner	50
3 Pedagogiske metoder for å lære barn om sammenhenger for bærekraftig utvikling	53
AV BARBARA MARIA SAGEIDET	
Innledning	53
Læringsfellesskap	54
Tverrfaglighet	55
Læring om sammenhenger ved bruk av sansene	55
Øyeblikkspedagogikk	56
Sansestasjoner	57
<i>Inquiry</i> -læring som arbeidsmetode	58
Eksempler på <i>inquiry</i> -læring	60
Sammenhenger for bærekraftig utvikling	60
Fredspedagogikk for bærekraftig utvikling	63
Oppsummering	65
4 Barn som prosjektledere og aktører for bærekraft	67
AV HEIDI BUVANG	
Innledning	67
Hvordan oppstod prosjektet «egg til kylling»?	68
Hvorfor drive med prosjektarbeid i barnehagen?	68
Erfaringer med prosjektarbeid i barnehagen	70
Barn som prosjektleder i «Egg til kylling»	71
Den viktige barnehagelæreren i prosjektet	73
Verktøy for arbeidsmetoden barn som prosjektleder	75
Ringvirkninger fra arbeid med barn som prosjektledere	78
Lek og uttrykk etter inspirasjon fra prosjektet egg til kylling	79
Barns aktørskap for bærekraft gjennom matproduksjonsprosjekter	80
Hvordan kommer barns aktørskap for bærekraft til uttrykk?	81

Prosjektarbeid i lys av dimensjonene for bærekraftig utvikling	82
Oppsummering	83
5 Barns utvikling av kritisk tenkning – avgjørende for bærekraftig utvikling.	85
AV KRISTIN EMILIE WILLUMSEN BJØRNDAL	
Hvorfor er kritisk tenkning en viktig forutsetning for bærekraftig utvikling?	86
Hva kjennetegner kritisk tenkning?	87
Hva er sammenhengen mellom kritisk tenkning og bærekraftig utvikling?	88
Hvordan kan kritisk tenkning utvikles ved hjelp av filosofiske samtaler?	89
Hvordan tilrettelegge for filosofiske samtaler i barnehagen? . . .	91
Undersøkende fellesskap i barnehagen	93
Barnehagelærers rolle i det undersøkende fellesskapet	95
Oppsummering	98
6 Hvordan kan økologisk dyrking bidra til bevissthet for bærekraft?	99
AV VERONICA BERGAN	
Innledning	99
Bakgrunn og begrunnelse for økologisk dyrking i barnehagen .	100
Betydningen av tidlige dyrkingserfaringer	101
Beskrivelse av utviklingsprosjektet «Økologisk dyrking i barnehagen»	101
Hvordan anlegge kjøkkenhage i barnehagen?	102
Oppalsprosessen – en tyvstart på våren	103
Å spille på lag med naturen – økologiske dyrkingsprinsipper	105
Hva egner seg for å dyrke i barnehagen? – Erfaringer fra prosjektet	106
Hvilken verdi har barnehagebarn av å delta i dyrkingsprosesser?	108

Hvorfor er det viktig å fokusere på produksjon av bærekraftig mat?	109
Dyrking og de fire dimensjonene for bærekraft	110
Drøfting av muligheter og utfordringer med dyrking i barnehagen	111
Barnehagelærerens aktive rolle i kjøkkenhagen som et element for bærekraft	113
Oppsummering	114
7 Vill mat i barnehagen – kompetanseutvikling i fellesskap	115
AV TOVE AAGNES UTSI, KARI WALLEM BØE OG INGER WALLEM KREMPIG	
Innledning	115
Hvorfor høsting i barnehagen?	116
Prosjektet «Mat fra naturen i barnehagen».	117
Hva er kompetanse?	119
Praksisfellesskap – å oppleve og lære sammen	119
Voksen–voksen-relasjoner.	120
Voksen–barn-relasjoner	122
Barn–barn-relasjoner	124
Eksempler fra høstingsturer.	124
Bær og planter	124
Ferskvannsfisk	126
Rypejakt.	128
Høsting i barnehagen som kompetanse for bærekraftig utvikling?	130
Jakt og bærekraft	130
Danningsprosess	130
Økologisk dimensjon	131
Sosial dimensjon	132
Helhetlig fokus	133
Oppsummering.	134

8	Artskunnskap for bærekraftig utvikling	137
	Av TUULA H. SKARSTEIN OG FRODE SKARSTEIN	
	Seljefløyta	137
	Rammeplan, naturopplevelser og betydningsfulle voksne	138
	Artskunnskap og viljen til å verne naturen	139
	Hva er egentlig artskunnskap?	140
	Vår generasjons forhold til naturen	141
	Biophilia og Pokémon	142
	Trepigget stingsild	143
	Artskunnskap i barnehagen	145
	Artskunnskap hos barnehagelærerstudenter	147
	Natur-apper	149
	Avslutning.	149
9	Hvordan kan små barn få innsikt i samspillet i naturen?	
	– Med humler som studieobjekt	151
	Av KRISTIN GRØSVIK OG KRISTINE M. OLSEN	
	Innledning	151
	Humlas anatomi og utseende	152
	Humlers levevis	154
	Oppbygging av bol.	154
	Egg og unger	155
	Humlesamfunnet	155
	Sanking av mat – pollinering av blomster.	156
	Humlevennlige planter	156
	Humlerelaterte aktiviteter	157
	Inneaktiviteter	158
	Lese bøker om humler	159
	Uteaktiviteter	159
	Bygg og observer en humlekasse.	161
	Samspillet i naturen og bærekraft	163
	Oppsummering	164
	Noen relevante nettsteder:	165

10 Nytter det å lære å sortere søppel?	167
AV VERONICA BERGAN, TOVE AAGNES UTSI OG INGER WALLEM KREMPIG	
Innledning	167
Hvordan læres holdninger?	169
Holdningsendringer og transformativ læring	170
Læringsaktiviteter om avfallshåndtering	171
Remiks miljøpark	171
Søppel og gjenbruk i barnehagen	173
Datainnsamling	175
Erfaringer fra søppelaktiviteter	176
«Remiks Miljøpark»	176
«Søppel og gjenbruk i barnehagen»	178
Dybde, bredde og varighet i endringer	179
Hva inspirerte til endringer?	181
Tidligere kunnskap og handling	181
Endring ut fra fellesskap og situasjon	182
Transformative endringer etter læringsaktivitet	182
Avfallssortering og bærekraftig kompetanse	183
Referanser	185
Forfatterpresentasjon	201
Register	205